

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 10.11.2020
Kabul Tarihi / Date Accepted : 08.05.2021
Yayın Tarihi / Date Published : 15.06.2021

 <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2021.21.62826-824051>

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE OKUL DIŞI ÖĞRENME VE ÖĞRETİM ORTAMI OLARAK ADALET SARAYLARININ KULLANIMINA YÖNELİK ÖĞRETMEN ADAYI GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Arcan AYDEMİR¹

ÖZ

Araştırmanın temel amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler derslerinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanımına yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak ve bu doğrultuda bir değerlendirme yapmaktır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu daha önceden öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet sarayında gerçekleştirilen örnek bir süreç deneyimi yaşamış toplam 33 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada elde verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu, verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının sosyal bilgiler dersinde hem öğretim hem de öğrenme ortamı olarak yasama, yürütme ve yargı, hukuk okuryazarlığı, adalet gibi içerikleri aktarmada kullanılabileceği görüşüne sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Öğretmen adayları, buna ek olarak sosyal bilgiler dersi kapsamında adalet saraylarından çeşitli kavram ve değerlerin (yargı, hak) öğrenilebileceğini, adalet sarayı kullanımının içeriğin kalıcılığını sağlaması açısından faydalı olduğunu, ancak kullanım öncesinde (izin, ulaşım) ve sırasında (süreç kontrolü) çeşitli sorunlar yaşanabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bu bağlamda birtakım önlemler alınarak adalet saraylarının sosyal bilgiler dersinde hem öğrenme hem de öğretim ortamı olarak kullanılmasını önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme, öğretim, okul dışı öğrenme ve öğretim ortamları, adalet sarayı, sosyal bilgiler

EXAMINING PRESERVICE SOCIAL STUDIES TEACHERS' VIEWS ON THE USE OF COURTHOUSES AS AN OUT-OF-SCHOOL LEARNING AND TEACHING ENVIRONMENT FOR SOCIAL STUDIES COURSE

ABSTRACT

The main purpose of the study is to reveal the views of preservice social studies teachers' about the use of courthouses as an out-of-school learning and teaching environment in social studies lessons and to make an evaluation in this direction. The study used a qualitative phenomenological research design. The research group consists of 33 preservice social studies teachers who have previously experienced an exemplary process in the courthouse as a learning and teaching environment. The data were collected using a semi-structured interview form and analyzed using content analysis. According to the analysis results, the preservice social studies teachers held the view that courthouses can be used as a teaching and learning environment in social studies classes to teach topics such as the legislative, executive, and judiciary, legal literacy, and justice. They also stated that courthouses could help teach various concepts and/or values (e.g., judiciary, right, justice, witness, accused, case, and trial) in the context of social studies classes, and the use of courthouses facilitates the retention of knowledge; however, variety of problems may occur before (permission and transportation) and during the use of courthouses (process control). In this context, taking some precautions, it can be suggested that the courthouse should be used both as a learning and teaching environment in the social studies course.

Keywords: Learning, teaching, out-of-school learning and teaching environments, courthouse, social science

¹ Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, arcan.aydemir@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8110-954X>

1. GİRİŞ

Okuma, yazma, konuşma, giyinme gibi insan davranışlarının çoğu öğrenilmiş davranışlardır. Bu davranışların ne şekilde oluştuğunu açık bir şekilde ortaya çıkarmak için de öğrenme ve öğretme ilkelerinin bilinmesi gerekir (Senemoğlu, 2020, s. 93; Ulusoy, 2015, s. 141). Psikoloji ve eğitim alanında faaliyet gösteren bilim insanları öğrenme kavramının tanımına yönelik çeşitli görüşler ortaya atmışlardır. Hem psikologlar hem de eğitimcilere göre öğrenme, yaşantıların ürünü olarak ortaya çıkan, kalıcı ve izli davranış değişikliği şeklinde ifade edilmektedir (Ulusoy, 2015, s. 142). Öğrenme sonucunda davranış değişikliği meydana gelmektedir. Eğitim süreçleri ile iç içe olan öğrenme, çevreyle etkileşim sonucunda meydana gelmesi, davranış değişikliğine neden olması ve bu değişikliklerin belli bir süre kalıcı olması gibi özelliklere sahiptir (Kocayörük & Çelik, 2018, s. 270). Öğrenme sürecinde 5 temel öğeden söz edilebilir. Bunlar; öğrenen, öğrenme, öğrenilen, öğreten ve öğrenme ortamıdır. Bu faktörler öğrenmeyi doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Öğrenen, öğrenme ve öğrenilen faktörleri öğrenme süreçlerini doğrudan etkilerken, öğreten ve öğrenme ortamı süreci dolaylı olarak etkilemektedir (Bacanlı, 2019, s. 197). Bu yüzden öğrenme ve öğretim sürecini etkileyen bütün bileşenler dikkate alınmalıdır. Eğitim-öğretim süreçlerini yakından ilgilendiren bir diğer kavram da öğretim kavramıdır. Bir disiplinle ilgili içerik, kavram, uygulama, amaç, ilke, araç, gereç, materyal öğeleri ile hem genel hem de alana özel öğretim yöntemlerini içeren öğretim, okuldaki bütün alan ve derslerin öğretimi ile özellikle bir alan veya dersin öğretimini kapsamaktadır (Güneş, 2014, s. 2). Sadece okul duvarlarıyla sınırlı olmayan öğretim faaliyetleri, gezi, gözlem, görüşme, sergi ve ev ödevi gibi sınıf dışı etkinlikleri de kapsamaktadır (Kanadlı, 2019, s. 283). Okul dışında gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri, öğrenmede öğrencileri destekleme biçimi olarak gösterilebilir (Panskyi vd., 2019, s. 2). Eğitim-öğretim faaliyetlerinin okul dışına taşınması ise içeriğin aktarılmasını çeşitlendirmesi açısından önemlidir.

1.1. Okul dışı öğrenme ve öğretim ortamları

Öğretim, “belirlenen bazı amaçlara ulaşmak için öğrenme durumlarının yeniden düzenlenmesi süreci” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu süreçler öğrenenlerin önceden belirlenen bilgi ve becerilere daha kolay ve hızlı bir şekilde ulaşmasını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir (Ocak, 2015, s. 2). Bu süreçlerin tasarımında ise öğretimin gerçekleştirileceği ortam da önemlidir. Okul dışı öğrenme ortamları da bu ortamlardan biri olarak gösterilebilir.

Okul dışı öğrenmenin tarihsel gelişimi incelendiğinde 19. yüzyılın öncesinde okul dışı öğretim uygulamaları olsa da, dünyada modern anlamda uygulamaların 19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın başlarında sistematik bir hâl aldığı görülmektedir (Şimşek & Kaymakçı, 2015, s. 5). Okul dışı öğrenme öğrenciler için ödev ve bireysel öğrenme yöntemlerini kapsamaktadır (Gu & Xu, 2019, s. 323). Okul dışı öğrenme ortamı ise informel öğrenmenin gerçekleştiği yer olarak ifade edilmektedir (Cors vd., 2017). Dünyada yaygınlaşan okul dışı öğrenme faaliyetlerinde farklı ortamların kullanımı ise son yıllarda Türkiye’deki eğitim-öğretim süreçlerine de entegre edilmeye başlanmıştır.

Türkiye’de eğitim-öğretim sürecinde öğrenme fırsatı şeklinde algılanmayan, öğrencilerin birlikte eğlenceli vakit geçirmesine odaklanan, yeni yerler görmelerine fırsat tanıyan müze, hayvanat bahçesi ziyaretleri ile piknik etkinlikleri, geziler gibi bir takım faaliyetler yapılmaktadır. Bu durumun aksine yeni yaklaşımlarla okul dışında yer alan bu tür ortamlar belirlenen amaçlar doğrultusunda, öğrenme hedeflerine uygun, ders ile ilişkili içerikler oluşturularak kullanılmalıdır (Laçın-Şimşek, 2011, s. 3). Son yıllarda okul dışı öğrenme ortamları, bireye bilgiyi aktarmanın yanı sıra ona merak ve ilgilerini destekleyecek öğrenme deneyimleri sağlamak amacıyla Türkiye’de informel eğitim ortamları olarak ele alınmaktadır (Dal & Tatar, 2017, s. 32-33). Okul dışı öğrenme, dört duvardan oluşan sınıfın dışında gerçekleştirilen tüm etkinlikleri kapsamaktadır. Bu bağlamda okul bahçesi, park ve hastane gibi daha birçok alan okul dışı öğrenme ortamlarındandır (Şen, 2019, s. 6). Doğa, arkeolojik parklar, tarım alanları ve bahçeler gibi açık alanlar da okul dışı öğrenme kapsamında ele alınabilir (Morag & Tal, 2012, s. 748). Müzeler ve bilim merkezleri de okul dışı öğrenme ortamlarının örneklerindedir ve bu örnekler genişletilebilir (Esbach, 2007, s. 171). Öğrenci merkezli bir yaklaşım benimsenerek öğretimi desteklemek amacıyla gerçekleştirilecek okul dışı ziyaretler öğretmenler için kritik bir ihtiyaçtır (Coll & Coll, 2018, s. 186). Okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen eğitim öğretim faaliyetleri öğrencilere yetenek ve ilgileri doğrultusunda seçme şansı vermektedir. Okul dışı öğrenme formel öğrenmeye göre daha kalıcı ve anlamlı öğrenmelerin oluşmasını sağlamaktadır (Demirel, 2019, s. 16). Bu yüzden okul dışı öğrenme ortamları eğitim-öğretim süreçlerine daha fazla dâhil edilmelidir.

Okul dışı öğrenme etkinlikleri plana uygun şekilde gerçekleştirilmelidir. Okul dışı öğrenmede ilk olarak öğrenmenin nerede gerçekleşeceği ve nasıl ortaya çıkacağı belirlenmelidir (Braund & Reiss, 2006, s. 1376). Okul dışı öğrenme süreci sonucunda ise öz, akran, veli ve grup değerlendirme gibi alternatif ölçme ve değerlendirme araçları kullanılarak değerlendirme raporu oluşturulmalıdır (Şeyihoğlu & Uzunöz, 2012, s. 3). Bu tarz plan ve içeriklerin hazırlanması ise okul dışı öğrenme ortamlarının etkin kullanımına olanak tanınması açısından önemlidir.

Okul dışı öğrenme süreciyle ilgili bazı sorunlar ortaya çıkabilir. Öğretmen tarafından planlanacak olan bir okul dışı öğrenme sürecinin öncesinde, süreç sırasında ve sonrasında, öğrenci, öğretmen ve ortam kaynaklı bazı problemler yaşanabilir. Okul dışı öğrenme süreçleriyle ilgili en önemli problemlerden birisi de bu tür etkinliklerin sadece eğlence ve gezme amacıyla gerçekleştiği algısının hâkim olmasıdır (Laçın-Şimşek, 2011, s. 12). Bu yüzden hem öğretmen hem de öğrenciler sürecin bir öğretim-öğrenme faaliyeti olduğunu iyi bir şekilde anlamalıdır.

1.2. Sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet sarayları

Yapılandırmacı anlayış, öğrenmeyi bireyselleştirmeyi ve öğrenme ortamlarının bilişsel, duyuşsal veya devinışsel bir takım özelliklere uygun olmasını savunur. Sosyal bilgiler öğretiminde önemli bir yer edinen yapılandırmacı anlayış kapsamında sosyal bilgilerde de geleneksel yaklaşımlardan uzaklaşarak öğrenmenin kalıcılığını sağlamaya yönelik çeşitli önlemler alınmalıdır. Bu bağlamda öğrenmede kalıcılığı artırıcı semboller, ortamlar veya durumların eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılması önemlidir (Malkoç & Kaya, 2015, s. 1081). Teknolojik gelişmeler insanlarda farklı yaş gruplarını farklı şekillerde etkilemektedir. Artık öğrenciler telefonları aracılığıyla sınırsız bir şekilde dünyayı rahatlıkla gezerken, istediği zaman ve yerde bilgiye kolaylıkla ulaşmaktadır. Bu durum karşısında ise eğitim-öğretim faaliyetlerinin sadece kapalı mekânlarda gerçekleştirilemeyeceğinin anlaşılması gerekmektedir. Sosyal bilgiler dersi kişiyi etkin ve sosyal bir vatandaş yapmayı amaçlamaktadır. Bu yüzden dersin hem öğretmen hem de öğrenciler açısından eğlenceli hâle gelmesi ve hedef kitleye kalıcı bilgiler sunması önemli bir gerekliliktir. Bunların sağlanmasında ise sosyal bilgiler derslerinde okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanılması etkilidir (Topçu, 2017, s. 5). Sosyal bilgiler dersi zengin içeriğiyle öğretmenlere alternatif birçok okul dışı öğrenme ortamı kullanma fırsatı sunması açısından elverişli bir derstir.

Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik mekânlardan birisi de çeşitli kurum ve kuruluşlar sınıflandırmasında yer alan adliyelerdir (Aslan, 2019, s.40). Bütün mahkemeleri içinde bulunduran büyük yapılar olarak ele alınan adalet sarayları ise “mahkemelerin yer aldığı bina, adliye” şeklinde ifade edilmektedir (Doğan, 2008, s. 13; Püsküllüoğlu, 2007, s. 54; Türk Dil Kurumu, 2005, s. 19) Tanımlar incelendiğinde çeşitli farklılıklarla birlikte adliye ve adalet sarayı kavramlarının birbirine çok yakın anlamlar içeren kavramlar olduğu görülmektedir. Bu çalışmada ise okul dışı öğrenme ve öğretimin ortam boyutuna vurgu yapıldığından adliye kavramı yerine adalet sarayı kavramının kullanılması daha uygun bulunmuştur.

Birçok il millî eğitim müdürlüğü, kendi çalışma kapsamındaki ilde yer alan okul dışı öğrenme ortamları hakkında ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde kılavuzlar hazırlamıştır. Bu kılavuzlarda ise her bir ders ve içeriğindeki konulara yönelik kullanılabilir okul dışı öğrenme ortamlarına yer verilmiştir. Bu ortamlardan biri de adalet sarayları veya adliyelerdir. Eskişehir İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün hazırladığı Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuz Kitabı'nda okul dışı öğrenme ortamı olarak adliye ve adalet saraylarına yer verilmiştir. İlgili kılavuzda 4. sınıf düzeyinde sosyal bilgiler dersi kapsamında “Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnek verir.” kazanımında ve “etkin vatandaşlık” öğrenme alanında adliyelerin okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılabilmesi ifade edilmiştir. Buna ek olarak meslek liselerinin adalet alanlarında da çeşitli derslerde (personel hukuku, hukuki dosyalama ve evrak işlemleri, dava işlemleri...) adalet sarayları, kullanılabilir okul dışı öğrenme ortamı olarak önerilmiştir (URL-1). Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarca gerçekleştirilen Okul Dışı Öğrenme Ortamları Projesi kapsamında da sosyal bilgiler dersinde adliye ziyaretleri düzenlenmiştir (URL-2).

Sosyal bilgilerde hem genel hem de özel (müze, tarihî yerler, bilim merkezi vs.) olarak okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Akcan, 2010; Coşkun-Keskin & Kaplan, 2012; Çepni & Aydın, 2015; Egüz & Kesten, 2012; Filiz, 2010; Gül & Yorulmaz, 2016; Güleç & Alkış, 2003; Kamçı, 2015; Karakaş-Özür & Şahin, 2017; Kartal & Şeyihoğlu, 2020; Kısa, 2012; Malkoç & Kaya, 2015; Mutlu & Şimşek, 2019; Öner & Öztürk, 2019; Öztürk, 2019; Seyhan, 2020; Topçu, 2017; Yeşilbursa, 2008; Yılmaz & Şeker, 2011; Zayimoğlu-Öztürk, 2014). Yapılan çalışmalar arasında okul dışı öğrenme ortamı olarak özellikle adalet saraylarına odaklanan çalışmaya ise rastlanmamıştır.

1.3. Araştırmanın amacı

Araştırmanın temel amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler derslerinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanımına yönelik görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Öncelikli olarak katılımcıların sosyal bilgiler dersinde genel olarak okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik görüş ve deneyimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bunun nedeni ise öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde genel olarak okul dışı öğrenme-öğretim ortamlarına yönelik görüş ve deneyimlerinde adalet saraylarının yerinin belirlenmek istenmesidir. Bu bağlamda araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ilkökul ve ortaokul düzeyinde aldıkları sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı öğrenme veya öğretim ortamı ziyaret etme durumları nelerdir?
- 2- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde kullanılabilir okul dışı öğrenme ve öğretim ortamlarına yönelik görüşleri nelerdir?

- 3- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının hangi içeriklerde (konu, değer ve beceri), nasıl kullanılabileceğiyle ilgili görüşleri nelerdir?
- 4- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanılmasının etkileri üzerine görüşleri nelerdir?
- 5- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanılmasında yaşanabilecek sorunlara yönelik görüşleri nelerdir?
- 6- Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gelecekte mesleğe başladıklarında derslerinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet sarayı kullanımları hakkındaki görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) kullanılmıştır. Fenomenoloji, insan yaşamındaki deneyimlerin anlamlarını tanımlamayı, yorumlamayı ve anlamayı hedeflemektedir (Bloor & Wood, 2006, s. 128). Bu bağlamda okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarını deneyimleyen sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler derslerinde hangi okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılabileceğine, daha önce sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı öğrenme ortamı ziyaret etme durumlarına, okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının hangi kazanım, değer veya becerileri aktarıırken nasıl kullanılabileceğine, süreci nasıl etkilediğine, kullanım aşamasında ne gibi sorunların yaşanabileceğine ve ileride mesleğe başladıklarında adalet saraylarını öğrenme veya öğretim ortamı olarak kullanmalarına yönelik görüşleri derinlemesine incelenmiştir.

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Artvin Çoruh Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören, daha önceden öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet sarayında araştırmacı tarafından gerçekleştirilen örnek bir süreç deneyimi yaşamış, “*Sosyal Bilgilerin Temelleri*” ile “*Sosyal Bilgiler Öğretim Programları*” dersini almış sosyal bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Çalışma grubunun daha önceden adalet sarayında araştırmacı tarafından sosyal bilgiler dersine yönelik gerçekleştirilmiş örnek öğrenme-öğretim sürecine katılmış olanlardan seçilmesinin nedeni deneyimlerin farklı bakış açıları geliştirmeye katkı sağlayacağı varsayımdır.

2018 yılında Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğretmen Yetiştirme Programı revize edilmiş ve yeni programda 2. sınıf düzeyinde “*Sosyal Bilgiler Öğretim Programları*” dersi müfredata zorunlu ders olarak dâhil edilmiştir. “*Sosyal Bilgilerin Temelleri*” dersine ise hem eski hem de yeni programda 1. sınıf düzeyinde yer verilmiştir. Sosyal Bilgilerin Temelleri dersinin içeriği şu şekildedir (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2018, s. 4):

“Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler kavramları; sosyal bilimlerde bilgi; sosyal bilimlerin temel kavramları; başlıca sosyal bilimler ve birbirleriyle ilişkileri; sosyal bilgilerin tarihî gelişimi; sosyal bilgiler programlarının geliştirilmesinde sosyal bilimlerin rolü; sosyal bilgiler öğretiminin felsefi, eğitsel ve tarihsel temelleri; sosyal bilgiler gelenekleri.”

Sosyal Bilgiler Öğretim Programları ders içeriği ise (YÖK, 2018, s. 9) şu şekilde verilmiştir:

“Öğretim programlarıyla ilgili temel kavramlar; sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının geçmişten günümüze gelişimi; güncel sosyal bilgiler dersi öğretim programının yaklaşımı, içeriği, geliştirmeyi amaçladığı beceriler; öğrenme ve alt öğrenme alanları; kazanımların sınıflara göre dağılımı ve sınırları, diğer derslerle ilişkisi; kullanılan yöntem, teknik, araç-gereç ve materyaller; ölçme değerlendirme yaklaşımı; öğretmen yeterlilikleri.”

Her iki ders içeriği incelendiğinde, içeriklerin sosyal bilgiler dersi ile öğretim programının kapsamını aktarması açısından kapsamlı içeriklere sahip oldukları görülmektedir. Bu bağlamda çalışma grubunda her iki dersi de almış olma ölçütünün uygulanmasının sebebi, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının hangi içeriklerde kullanılabileceğine yönelik daha kapsamlı görüşler ileri sürmelerini sağlamaktır. Tablo 1’de çalışma grubunda yer alan katılımcılara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1.*Çalışma Grubunda Yer Alan Katılımcılara İlişkin Bilgiler*

Cinsiyet	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Kadın	20	60,6
Erkek	13	39,4
Toplam	33	100

Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunda 20'si kadın, toplamda 33 sosyal bilgiler öğretmen adayının yer aldığı görülmektedir.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Verilerin toplanmasında “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırma kapsamında belirlenen alt amaçlar doğrultusunda okul dışı öğrenme ve öğretim süreç deneyimlerine odaklanan çalışma literatürü (Öner & Öztürk, 2019; Topçu, 2017) de incelenerek sorular hazırlanmıştır. İki alan uzmanı ile dil uzmanının incelediği forma gerekli düzenlemeler sonucunda son hâli verilmiştir. Verilerin toplanmasından önce araştırmacı tarafından gerekli izinler alınarak adalet sarayında örnek bir öğrenme-öğretme süreci tasarlanmıştır. Bu bağlamda kurumun uygun bulunduğu bir mahkeme salonunda “SB.6.6.2. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde yasama, yürütme ve yargı güçleri arasındaki ilişkiyi açıklar.” (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018, s. 22) kazanımı dikkate alınarak örnek bir sosyal bilgiler dersi işlenmiş ve öğretmen adayları söyleşi programına (Türkiye’de hukuk sistemi ve işleyişi) katılmıştır. Ortamda işlenen ders kapsamında ise mahkeme salonu tanıtılmış, mahkeme süreci ve hukuk sisteminde önemli rol oynayan (hâkim, savcı, avukat...) kişilerin görevleri üzerinde durulmuştur. Uygulama sonrasında ise gönüllülük esasına bağlı olarak öğretmen adaylarından formda yer alan soruları cevaplamaları istenmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Oluşturulan alt amaçlar ile elde edilen veriler doğrultusunda kategori ve kodlar oluşturulmuş, veriler tablo ve şekiller aracılığıyla ifade edilmiştir. Kategorilerin oluşturulmasında, kodların kategorilere ayrılmasında ve konuların kazanımlarla ilişkilendirilmesinde sosyal bilgiler eğitimcisi alan uzmanı görüşleri alınmıştır. Alan uzmanı görüşleri araştırmacının analizleriyle karşılaştırılarak görüş ayrılığı olan konular tartışılmış ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra bulgular tablolara aktarılmıştır. Bazı tabloların altında, çalışma grubunda yer alan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinden kesitlere yer verilmiştir. Katılımcı kesitlerine yer verilirken araştırmacı yorumları buna dâhil edilmemiş, görüşlere müdahale edilmeden yer verilmiştir. Araştırma kapsamında her bir katılımcı SBÖA-1(Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı-1), SBÖA-2...SBÖA-33 şeklinde kodlanmıştır.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Artvin Çoruh Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 24.06.2020

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E.5861

3. BULGULAR

Araştırma kapsamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarına sosyal bilgiler dersleri kapsamında daha önceden herhangi bir okul dışı öğrenme ortamı ziyaret edip etmedikleri sorulmuş ve Tablo 2’deki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 2.*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamı Ziyaret Etme Durumlarına İlişkin Bulgular*

Ziyaret Etme Durumu	Frekans (f)	Yüzde (%)	Ziyaret Edilen Yerler
Evet	7	21,2	Müze (8), Tarihi yerler (2), Bilim merkezi (1), fuar (1), Yayla (1), Hayvanat Bahçesi (1)
Hayır	26	78,8	-
Toplam	33	100	-

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların çoğunun ilköğretim veya ortaokuldayken sosyal bilgiler dersleri kapsamında herhangi bir okul dışı öğrenme-öğretim ortamını ziyaret etmedikleri görülmektedir (f=26, %78,8). Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamlarını ziyaret edenler (f=7, %21,2) ise müze (f=8), tarihî yerler (f=2), bilim merkezi (f=1), fuar (f=1), yayla (f=1) ve hayvanat bahçesi (f=1) gibi mekânları ziyaret etmişlerdir. Katılımcı görüşlerine göre sosyal bilgiler dersi kapsamında ziyaret edilen yerler arasında adalet sarayları bulunmamaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak kullanılabilir mekânlar çeşitli kategorilere (tarihî ve kültürel ortamlar, doğal ortamlar, çeşitli kurum ve kuruluşlar, manevi ortamlar) ayrılmıştır. Bu bağlamda Tablo 3'te sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme veya öğretim ortamı olarak kullanılabilir mekânlara dair bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3.

Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilir Okul Dışı Öğrenme ve Öğretim Ortamlarına Yönelik Bulgular

Kategoriler	Ortamlar	Frekans (f)
Tarihî ve Kültürel Ortamlar	Müze	22
	Tarihî Alanlar	16
	Kültürel mekânlar	3
	Kültür merkezi	2
	Kale	2
	Ören Yeri	1
	Toplam	46
Doğal Ortamlar	Doğa	4
	Doğal Sit alanı	4
	Orman	4
	Göl	3
	Piknik Alanı	2
	Tarım Alanları	1
	Toplam	18
Çeşitli Kurum ve Kuruluşlar	Adalet Sarayı	14
	Emniyet Müdürlüğü	4
	Kütüphane	4
	Huzurevi	2
	Resmî Kurumlar	2
	Sevgi Evi	2
	Sivil Toplum Kuruluşları	2
	Endüstriyel Kuruluşlar	1
	Fabrika	1
	Hayvanat Bahçesi	1
	Vergi Dairesi	1
	Bilim merkezleri	1
	Hastane	1
	Toplam	36
Manevi Ortamlar	Anıt	2
	Şehitlik	2
	Mezarlık	1
	Toplam	5

Tablo 3 incelendiğinde toplamda en fazla ifade edilen ortamın tarihî ve kültürel ortamlar kategorisinde yer aldığı görülmektedir (f_{toplam}=46). Kategoriler içerisinde en fazla ortam çeşitliliği ise kurum ve kuruluşlar kategorisinde yer almaktadır. Bunlara ek olarak sosyal bilgiler öğretmen adayları sosyal bilgiler dersinde tarihî ve kültürel ortamlar kategorisinde müze (f=22), tarihî alanlar (f=16) ve kültürel mekânlar (f=3); doğal ortamlar kategorisinde doğa (f=4), doğal sit alanı (f=4) ve orman (f=4); çeşitli kurum ve kuruluşlar kategorisinde adalet sarayı (f=14), emniyet müdürlüğü (f=4) ve kütüphane (f=4); manevi ortamlar kategorisinde ise anıt (f=2), şehitlik (f=2) ve mezarlık (f=1) gibi mekânların kullanılabilirliğini ileri sürmüşlerdir.

Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler derslerinde adalet saraylarının nasıl kullanılacağına ilişkin görüşleri incelendiğinde, adalet saraylarının öğretim, öğrenme ve hem öğretim hem de öğrenme ortamı olarak kullanılabilirliğini örnekler vererek ifade ettikleri görülmektedir. Aşağıda hem öğrenme hem de öğretim ortamı olarak adalet saraylarının sosyal bilgiler dersinde nasıl kullanılacağına yönelik görüş örneklerine yer verilmiştir:

“Örnek bir duruşma salonunda öğrencilere görevler verilerek bir duruşma canlandırılabilir.” (SBÖA-2 - öğretim ortamı olarak adalet sarayları)

“Öğrencilere hukuk sisteminin nasıl işlendiğini gösterilebilir, hâkim, avukat vb. ne gibi işlerle uğraştıkları öğretilir, yasama-yürütme-yargı öğretilir, hukuk sisteminde hakkımızı aramak için ne yapmamız gerektiğini, hangi yollardan başvurmanız gerektiği öğretilir, bir örnek mahkeme salonunda tiyatro yapılabilir, gerçek mahkeme izletilebilir, çalışanlar ile röportaj yapılabilir.” (SBÖA-5 - hem öğretim hem de öğrenme ortamı olarak adalet sarayları)

“Buraya gelmeden önce sınıfta konu vs. tartışılır, bilgi edinilir. Daha sonra ise duruşma salonunda örnek bir dava canlandırılması yapılır. Çalışan avukat, hâkim, savcı vs. görüşülüp soru sorulabilir. Dava için nasıl dilekçe yazılır veya nasıl başvurulur öğrenilebilir?” (SBÖA-9 - hem öğretim hem de öğrenme ortamı olarak adalet sarayları)

“Bir duruşma canlandırılabilir. Hâkim, katip, davacı, davalı, savcı ve avukat canlandırmaları yapılabilir.” (SBÖA-12 - öğretim ortamı olarak adalet sarayları)

“Sosyal bilgiler dersindeki bir konuyu daha iyi anlatabilmek için kullanılabilir. Örneğin hukuk, eşitlik, adalet gibi konuların kavranmasında etkili olabilir. Oraya gidip öğrencilerle ufak bir sahne canlandırabiliriz.” (SBÖA-14 - öğretim ortamı olarak adalet sarayları)

“Çocukları buraya getirerek hâkimin, savcının yetkileri öğretilir. Birey Türkiye’de adalet için verilen kararların nasıl alındığını görür.” (SBÖA-16 - öğrenme ortamı olarak adalet sarayları)

“Ders kapsamındaki adalet sarayı gezisi sonrasında öğrenciler adliyenin gerekli kurallarını öğrenir. Gerekli izinler alındıktan sonra öğrenci adliyede örnek bir duruşmayı izleyebilir.” (SBÖA-23 - öğrenme ortamı olarak adalet sarayları)

“Yasama, yürütme, yargı konusunu orada bir mahkeme canlandırarak öğrenebilirler. Bu sayede öğrenciler ülkede yargı sisteminin nasıl işlediğini de öğrenmiş olur.” (SBÖA-26 - öğretim ortamı olarak adalet sarayları)

“Hukukla bağdaşan bir konu işlenirken öğrencinin hukukun işleme şekline tanıklık etmesi için, savcı, avukat, hâkim vb. meslekleri tanınması için veya konuyla ilgili kafasındaki soru işaretlerini gidermek için adalet sarayları ziyaret edilebilir ve yetkili bir kişiyle görüşme/ röportaj yapılabilir.” (SBÖA-33 - öğrenme ortamı olarak adalet sarayları)

Tablo 4’te sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanılabilceği konuların 2018 yılında yayımlanan sosyal bilgiler öğretim programında (MEB, 2018) yer alan kazanımlarla ilişkilendirilmesine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.

Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenme ve Öğretim Ortamı Olarak Adalet Saraylarının Kullanılabilceği Konulara İlişkin Bulgular

Okul Dışı Öğrenme ve Öğretim Ortamı Olarak Adalet Saraylarının Kullanılabilceği Konular	f	Konuların 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile İlişkili Kazanım Örnekleri
Yasama, Yürütme ve Yargı	11	Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde yasama, yürütme ve yargı güçleri arasındaki ilişkiyi açıklar. (6. Sınıf) Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar. (5. Sınıf) Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır. (5. Sınıf)
Hak ve Sorumluluklar	9	Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur. (6. Sınıf) Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması hâlinde ortaya çıkacak olumsuz durumlara örnekler gösterir. (7. Sınıf)
Vatandaşlık	7	Türkiye Cumhuriyeti’nin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar. (6. Sınıf) Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur. (6. Sınıf)

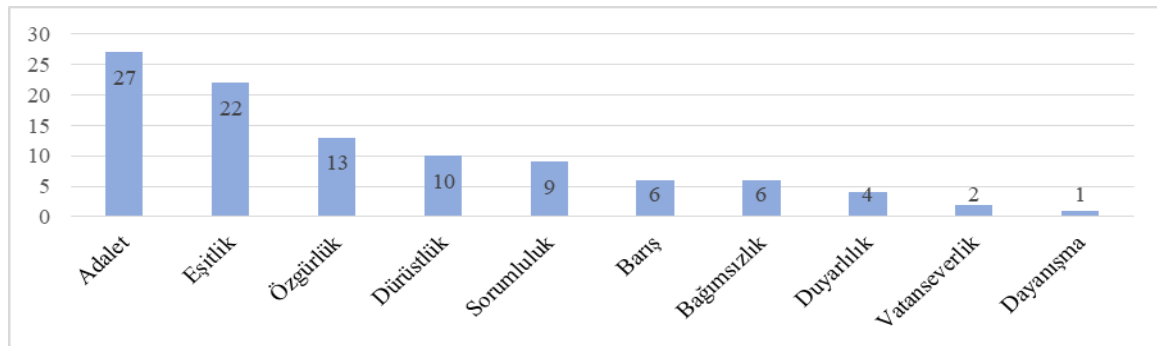
Tablo 4 (devamı).

Sosyal Bilgiler Dersinde Okul Dışı Öğrenme ve Öğretim Ortamı Olarak Adalet Saraylarının Kullanılabileceği Konulara İlişkin Bulgular

Okul Dışı Öğrenme ve Öğretim Ortamı Olarak Adalet Saraylarının Kullanılabileceği Konular	f	Konuların 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile İlişkili Kazanım Örnekleri
Çocuk Hakları	5	Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir. (4. Sınıf) Çocuk olarak haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlal edildiği durumlara örnekler verir. (5. Sınıf)
Demokrasi	5	Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır. (6. Sınıf) Toplumsal hayatımızda demokrasinin önemini açıklar. (6. Sınıf) Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder. (7. Sınıf)
İhtiyaçların Karşılanmasında Hizmet Veren Kurumlar	3	Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir. (5. Sınıf)

Tablo 4 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının en fazla (f=11) yasama, yürütme ve yargı konularında kullanılabileceğini ileri sürdükleri görülmektedir. Bunu hak ve sorumluluklar (f=9), vatandaşlık (f=7), çocuk hakları (f=5), demokrasi (f=5), ihtiyaçların karşılanmasında hizmet veren kurumlar (f=3) konuları takip etmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ifade ettikleri konular ise 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan bazı kazanımlarla ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ifade ettiği yasama, yürütme ve yargı konusu 6. sınıf düzeyindeki "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde yasama, yürütme ve yargı güçleri arasındaki ilişkiyi açıklar." kazanımıyla; hak ve sorumluluklar konusu 5. sınıf düzeyindeki "Temel hakları ve bu hakları kullanmanın önemini açıklar." ve "Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır." kazanımlarıyla; vatandaşlık konusu 6. sınıf düzeyindeki "Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar." ve "Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur." kazanımlarıyla; çocuk hakları konusu 4. sınıf düzeyindeki "Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir." kazanımıyla; demokrasi konusu 6. sınıf düzeyindeki "Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır." ve "Toplumsal hayatımızda demokrasinin önemini açıklar." kazanımlarıyla; ihtiyaçların karşılanmasında hizmet veren kurumlar konusu ise 5. sınıf düzeyindeki "Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir." kazanımıyla ilişkilendirilmiştir. Verilen örnekler ve ilişkilendirilen kazanımlar incelendiğinde ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bütün sınıf düzeylerine yönelik okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanılabileceği konu örnekleri verdikleri söylenebilir.

Şekil 1'de sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanılabileceği değerlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

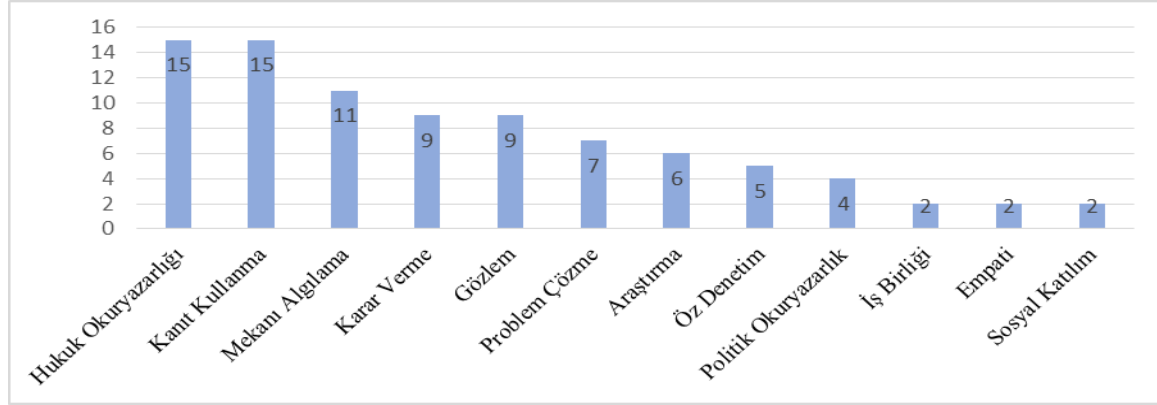

Şekil 1. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanılabileceği değerlere ilişkin bulgular

Şekil 1 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan değerlerden en fazla adalet değerinin (f=27) öğretiminde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanılabileceğini ifade ettikleri görülmektedir. Bunu eşitlik (f=22), özgürlük (f=13), dürüstlük (f=10), sorumluluk (f=9), barış (f=6), bağımsızlık (f=6), duyarlılık (f=4), vatanserverlik (f=2) ve dayanışma (f=1) değerleri takip etmektedir.

Şekil 2’de ise sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanılabilirliği becerilere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Şekil 2. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanılabilirliği becerilere ilişkin bulgular

Şekil 2 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersi kapsamında en fazla hukuk okuryazarlığı (f=15) ve kanıt kullanma (f=15) becerilerinin öğretiminde ve öğreniminde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanılabilirliğini ifade ettikleri görülmektedir. Buna ek olarak yine sosyal bilgiler dersi kapsamındaki mekânı algılama (f=11), karar verme (f=9), gözlem (f=9), problem çözme (f=7), araştırma (f=6), öz denetim (f=5), politik okuryazarlık (f=4), iş birliği (f=2), empati (f=2) ve sosyal katılım (f=2) gibi becerileri aktarma sürecinde de adalet saraylarının kullanılabilirliğini ifade etmişlerdir. Tablo 5’te sosyal bilgiler öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanımının eğitim-öğretim süreci üzerindeki etkilerine yönelik görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 5.

Okul Dışı Öğrenme ve Öğretim Ortamı Olarak Adalet Saraylarının Kullanımının Eğitim-Öğretim Süreci Üzerindeki Etkilerine Yönelik Görüşler

Kategori	Kodlar	Frekans (f)
Okul Dışı Öğrenme ve Öğretim Ortamı Olarak Adalet Saraylarının Kullanımının Eğitim-Öğretim Süreci Üzerindeki Etkiler	İçeriğin kalıcı olmasını sağlama	15
	Yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat verme	10
	Etkili öğretim sağlama	5
	Derse ilgi ve motivasyonu artırma	5
	Öğrenmeyi kolaylaştırma	3
	Gözlem yapma becerisini geliştirme	2
	Öğrenmeleri pekiştirmeyi sağlama	2
	Kaliteli öğrenmeyi sağlama	2
	Süreci eğlenceli hâle getirme	1
	İçeriği somutlaştırma	1
	Empati becerisini geliştirme	1
	Toplam	47

Tablo 5 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet sarayları kullanımının içeriğin kalıcı olmasını sağlama (f=15), yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat verme (f=10), etkili öğretim sağlama (f=5), derse ilgi ve motivasyonu artırma (f=5), öğrenmeyi kolaylaştırma (f=3), öğrencide gözlem yapma becerisini geliştirme (f=2), öğrenmeleri pekiştirme (f=2), kaliteli öğrenmeyi sağlama (f=2) gibi becerileri olumlu yönde etkilediği görüşüne sahip oldukları görülmektedir. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinden kesitlere yer verilmiştir:

“Olumlu yönden etkileyeceğini düşünüyorum. Bizler adaletin, hukuk gibi kavramları lafta öğrenerek yani teori olarak öğrenince pek fazla bir şeyler anlayamıyoruz. Bütün dünya farkındadır ki yaparak yaşayarak öğrenme daha kalıcı. Öğrenciler adalet sarayı giderek hukuk nedir, hukuk sistemi nasıl işler vb. merak ettiği soruları ve akademik bilgiyi daha kalıcı şekilde öğrenir.” (SBÖA-5)

“Olumlu yönde etkilenir. Mekânı tanıyarak, olayları gözlemleyerek, empati kurarak konuları benimser. Daha iyi anlamasına yardımcı olur. Dersin farklı bir yerde işlenmesi çocukların motivasyonunu artırabilir.” (SBÖA-8)

“Konuyla ilgili, öğrenci daha akılda kalıcı bilgiler öğrenmiş olur. İleriki hayatında hem ders hem de bir gezi niteliğinde olduğu için onun için bir anı olarak kalmıştır. Ve sürekli hatırdadır. Hem yapılandırmacı yaklaşımın eğitime de uygun olduğundan yararlı olabileceğini düşünüyorum.” (SBÖA-10)

“Bence olumlu şekilde etkiler, çünkü mahkeme salonuna girerek nasıl duruşma yapılıyor, nasıl kararlar veriliyor gibi görerek yaşayarak öğreniriz, bu da akılda daha kalıcı olur.” (SBÖA-21)

Tablo 6’da sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet sarayı kullanımında yaşanabilecek sorunları içeren görüşlere yer verilmiştir.

Tablo 6.

Okul Dışı Öğrenme ve Öğretim Ortamı Olarak Adalet Sarayı Kullanımında Yaşanabilecek Sorunlara Yönelik Bulgular

Kategori	Kod	Frekans (f)
Kullanım Öncesinde Yaşanabilecek Sorunlar	Kurumdan izin alma	8
	Okuldan izin alma	7
	Veliden izin alma	4
	Ulaşım	4
Kullanım Sırasında Yaşanabilecek Sorunlar	Süreç yönetimde yaşanabilecek sorunlar	12
	Öğrencilerin kural dışı davranışlarda bulunması	8
	Ortamın ciddiyetinin kavranamaması	5
	Yanlış öğrenmelerin oluşabilmesi	2
Toplam		50

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların adalet sarayı kullanımı öncesi ve sırasında birtakım sorunlar yaşanabileceğini ifade ettikleri görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanımı öncesinde kurumdan (f=8), okuldan (f=7) ve aileden (f=4) izin alma, ulaşım (f=4) gibi, kullanım sırasında ise süreç yönetiminde yaşanabilecek sorunlar (f=12), öğrencilerin kural dışı davranışlarda bulunması (f=8), ortamın ciddiyetinin kavranamaması (f=5) ve yanlış öğrenmelerin oluşabilmesi (f=2) gibi sorunların yaşanabileceğini ifade etmişlerdir. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinden kesitlere yer verilmiştir:

“Adalet sarayına gidiş için alınacak izinlerde problem yaşanabilir. Ailelerin izin vermemesi gibi sorunlar ortaya çıkabilir. Örneğin adalet sarayı gibi bir yere gidildiğinde olumsuz davranışlarla rastlanılabilir. Ulaşımında sıkıntı çekilebilir.” (SBÖA-8)

“Okul dışı öğrenmede bireylerin yaşı gereği çok dikkatli olunmalı. Çocuklar aniden yola atlayabilir, gruptan ayrılabilir, kaybolabilir, yaşı büyük öğrenciler de o anda dersten kaçabilir. Adalet saraylarında suçlu giriş çıkışlarında öğrencilere dikkat edilmesi gerekir.” (SBÖA-13)

“Öğrencileri oraya götürmede sıkıntılar çıkabilir. İzin alma konusunda veya öğrencilerin velilerinin sorun çıkarması gibi. Adalet sarayında geçen süre içinde öğrenciler arasında anlaşmazlıklar çıkabilir. Bütün öğrenciler anlatılan konuyu aynı şekilde anlamayabilir.” (SBÖA-14)

“Öğretmen öğrencileri kontrol etme konusunda sıkıntı yaşarsa ortamın ciddiyetini kavrayamayan çocuklar durumu olumsuz hâle çevirebilir.” (SBÖA-33)

Tablo 7’de okul dışı öğrenme ortamı olarak adalet saraylarından öğrenilecek bilgilere yönelik öğretmen adayı görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 7.

Okul Dışı Öğrenme Ortamı Olarak Adalet Saraylarından Öğrenilecek Bilgilere Yönelik Görüşler

Kategori	Bilgiler	Frekans (f)
Okul Dışı Öğrenme Ortamı Olarak Adalet Saraylarından Öğrenilecek Bilgiler	Çeşitli kavramlar/değerler (Yasama, Yürütme, Yargı, Hak, Adalet, Bağımsızlık, Demokrasi, Tanık, Sanık, Dava, Duruşma)	15
	Kurumda çalışan kişilerin (Savcı, Hâkim, Avukat) görevleri	8
	Adalet sarayındaki işleyiş	4
	Duruşma süreci	4
	Adalet sarayında yer alan birimler ve işleyişleri	4
	Duruşma salonu düzeni	3
	Hukuk sistemi	3
	Ceza sistemi	3
	Adli olaylar	2
	Kurumda uyulması gereken kurallar	2
Toplam		45

Tablo 7 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamı olarak adalet saraylarında yasama, yürütme, yargı, hak, adalet, bağımsızlık, demokrasi, tanık, sanık, dava ve

duruşma gibi çeşitli kavram ve değerlere (f=15), hâkim, savcı, avukat gibi kurumda çalışan kişilerin görevlerine (f=8), adalet sarayındaki işleyişe (f=4), duruşma sürecine (f=4), adalet saraylarında yer alan birimler ve işleyişlerine (f=4) yönelik bilgilerin elde edilebileceği görüşüne sahip oldukları görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “İleride atandığınızda derslerinizde adalet saraylarını kullanır mısınız?” sorusuna tamamının cevabı ise olumlu yönde olmuştur. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ilgili soruya yönelik ifade ettikleri görüşlerinden bazı kesitlere yer verilmiştir:

“Kullanırım, çünkü öğrenci yaparak yaşayarak dersleri işlediği zaman daha kalıcı olur. Bir şeyleri yakından gördüğünde ve merak ettiği konuları uzman kişilere sorduğunda öğrenci için daha faydalı olur.” (SBÖA-4)

“Kesinlikle kullanacağım. Çünkü benim yaşındaki biri için çok yararlı olmuştur. Gelecekteki öğrencilerime de yarar sunacağını düşünüyorum. Hem dersimi tekdüze anlatmam hem de kalıcılığı artırırım.” (SBÖA-10)

“Kesinlikle kullanırım. Benim bile hafızamda bu durum yer etmişse güzel anlamda çocuklar için de kalıcı bir iz bırakacaktır. Çocukların kalıcı öğrenmeleri için kullanırım.” (SBÖA-11)

“Kullanabilirim. Çünkü öğrencilerin farklı ortamlarda ders işlenmesi veya bir konuyu öğrenmesi akıllarında kalmasını sağlar, öğrenmeyi kolaylaştırır.” (SBÖA-14)

“Kullanırım. Çünkü ben de şu an bir öğrenci olduğum için anlıyorum ki birçok bilgede çok faydası olacak ve sadece bilgede değil toplumsal kişiliğimizin oluşmasında da etkili olacağını düşünüyorum.” (SBÖA-26)

“Evet kullanırım, çünkü yaşayarak ve görerek öğrenme öğrencide kalıcı bilgi sağlar ve farklı ortamlar öğrencilerin derse olan ilgisini artırır.” (SBÖA-29)

“İmkân olursa kullanırım, çünkü her ne kadar ortaokul öğrencisi soyut öğrenme düzeyine erişmiş olsa dahi öğrendiği bilgiler somutlaştırıldığında daha kalıcı hâle gelecektir. İleride meslek seçimi açısından da kafasında bir bilgi oluşturacağından eminim.” (SBÖA-33)

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde ileride mesleğe başladıklarında derslerinde imkânlar el verdiği sürece adalet saraylarını okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak kullanabileceklerini ifade ettikleri görülmektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma kapsamında katılımcılara sosyal bilgiler dersinde hem genel olarak hem de özeldede adalet saraylarının okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak kullanılmasıyla ilgili bazı sorular yöneltilmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bağlamda katılımcıların çoğunun kendi ortaokul çağlarında sosyal bilgiler dersi kapsamında herhangi bir okul dışı ortam ziyaretinde bulunmadıklarına, sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı öğrenme veya öğretim ortamı ziyaretinde bulunanların daha çok müzeleri ziyaret ettikleri bilgisine ulaşılmıştır. Çalışma grubunda yer alan katılımcıların hiçbiri ilkökul veya ortaokulda sosyal bilgiler dersi kapsamında adalet sarayında gerçekleştirilen bir öğrenme-öğretme sürecine ise katılmamıştır.

Sosyal bilgiler dersinde okul dışında yer alan birçok mekân okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılabilir. Topçu (2017) sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik gerçekleştirdiği çalışma sonucunda öğretmen adaylarının müzeler ve tarihî yerleri okul dışı öğrenme ortamı olarak ifade ettikleri bilgisine ulaşılmıştır. Seyhan (2020) çalışması sonucunda öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde tarihî mekânlar (tarihî konak, müze, kale...), coğrafi alanlar (coğrafi şekiller, millî parklar, doğa, ...) gibi okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılabilirliği görüşüne sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonucunda da benzer şekilde çalışma grubunda yer alan katılımcıların sosyal bilgiler dersinde tarihî ve kültürel ortamlar, doğal ortamlar, çeşitli kurum ve kuruluşlar ile manevi ortamlar gibi mekânların okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılabilirliği görüşüne sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Tüm mekânlar içerisinde en fazla tekrarlananlar ise müze ve tarihî alanlar olmuştur. Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamı olarak çeşitli kurum ve kuruluşlar kategorisinde en fazla tekrar ettikleri ortam adalet sarayı olmuştur. Bu durum üzerinde ise verilerin adalet sarayından tasarlanan süreç deneyimi sonrasında toplanmış olması etkili olabilir.

Çalışma grubunda yer alan katılımcılar sosyal bilgiler dersinde adalet saraylarının hem öğrenme hem de öğretim ortamı olarak kullanılabilirliğini ifade etmişlerdir. Özellikle vatandaşlık, yasama, yürütme ve yargı, hak ve sorumluluklar, çocuk hakları, demokrasi gibi konuların; adalet, eşitlik, özgürlük, dürüstlük, sorumluluk, barış, bağımsızlık, duyarlılık, vatanseverlik ve dayanışma gibi değerlerin; hukuk okuryazarlığı, kanıt kullanma, mekân algılama, karar verme, gözlem, problem çözme, araştırma, öz denetim, politik okuryazarlık, iş birliği, empati ve sosyal katılım gibi becerilerin öğretiminde ve öğrenilmesinde adalet saraylarının kullanılabilirliği görüşüne sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin okul veya sınıf dışı ortamlardaki süreç deneyimleri, daha fazla öğrenmelerini sağlayarak, öğrendiklerini daha uzun süre kalıcı hâle getirmeye yardımcı olur (Mirzeoğlu & Özcan, 2019, s. 198). Literatür

incelendiğinde eğitim-öğretim süreçlerinde kullanılan çeşitli okul dışı öğrenme ve öğretim ortamları ile gezilerin süreci olumlu yönde etkilediğine ilişkin bulgulara ulaşan birçok çalışmanın olduğu görülmektedir (Akkuş & Meydan, 2013; Çelik, 2019; Selanik-Ay & Kurtdele-Fidan, 2014; Üztemur vd., 2018). Henriksson (2018) çalışması sonucunda öğretmenlerin, okul dışında açık hava ortamlarında gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin ilgisini arttırdığı görüşüne sahip olduklarını belirlemiştir. Yazar-Kaptan ve Beldağ (2019) çalışmaları sonucunda öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarının yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat tanıdığı, etkili-kalıcı öğrenme sağladığı ve örgün eğitimi desteklediği görüşlerine sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Literatürle benzer şekilde bu çalışma sonucunda da katılımcıların tamamının adalet saraylarının sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak kullanılmasının eğitim-öğretim sürecini olumlu yönde etkileyeceği görüşüne sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu olumlu etkiler ise içeriğin kalıcı olmasını sağlama, yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat verme, etkili öğretim sağlama, derse ilgi ve motivasyonu artırma, öğrenmeyi kolaylaştırma şeklindedir.

Eğitim-öğretim faaliyetleri kapsamında okul dışı etkinliklerin düzenlenmesinde öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmen okul dışı etkinlik düzenleyeceği zaman süreci 3 ayrı işlem olarak ele almalıdır. Bunlar etkinlik öncesinde, etkinlik sırasında ve etkinlikten sonra gerçekleştirilecek işlemlerdir. Bu süreçte öğretmen hem eğitsel hem de bürokratik işlemleri takip etmelidir (Ergun & Omca-Çobanoğlu, 2017, s. 330). Bazı okullar veya öğrenci grupları okul dışı öğrenme ortamlarını ziyaret etme konusunda bazı zorluklar yaşayabilir (Power vd., 2009, s. 440). Çetin vd. (2010) çalışmaları sonucunda öğretmenlerin bürokratik işlemlerin uzun sürmesi, gezi esnasında oluşabilecek kazalar gibi sebeplerle okul dışına gezi yaparken çekindiklerini tespit etmişlerdir. Şen (2019) okul dışı öğrenmede karşılaşılabilecek zorlukları, öğrenci sayısının fazla olması nedeniyle düzenin sağlanamaması, ulaşım ücreti, etkinlik öncesinde hazırlık için gerekli emek ve süre şeklinde ifade etmiştir (s.16). Çengelci (2013) çalışması sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenme ortamlarından yararlanma sürecinde zaman sorunu ve bir takım ekonomik sorunların yaşanabileceği görüşüne sahip olduklarını belirlemiştir. Bu çalışmada da benzer şekilde katılımcılar sosyal bilgiler dersinde adalet sarayı kullanımı öncesinde ve sırasında birtakım sorunlar yaşanabileceğini ileri sürmüşlerdir. Katılımcılar sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet sarayları kullanımı öncesinde özellikle kurumdaki, veliden izin alma sorunlarının; kullanım sırasında ise süreç yönetiminde birtakım problemlerin yaşanabileceğini ifade etmişlerdir.

Çalışma grubunda yer alan katılımcıların sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamı olarak adalet saraylarından birtakım bilgilerin de öğrenilebileceği görüşüne sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bağlamda katılımcılar sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme ortamı olarak adalet saraylarında çeşitli kavramların (yasama, yürütme, yargı, hak, hukuk), kurumda çalışan kişilerin görevlerinin (hâkim, savcı, avukat), adalet sarayının işleyişinin öğrenilebileceğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların tamamı ise imkânları dâhilinde ileride mesleğe başladıklarında adalet saraylarını okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak derslerinde kullanabileceklerini ifade etmişlerdir.

Araştırma sürecinde elde edilen deneyimler sonucunda bazı öneriler geliştirilmiştir. Bu bağlamda adalet saraylarının sosyal bilgiler dersinde bazı önemler alındığı takdirde hem öğretim hem de öğrenme ortamı olarak kullanılması önerilebilir. Buna ek olarak sosyal bilgiler dersine yönelik farklı okul dışı öğrenme ve öğretim ortamları kullanarak süreç deneyimleri ortaya çıkarılabilir. Deneysel desenlerle desteklenerek akademik başarı veya tutuma etki üzerine araştırmalar yapılabilir. Araştırma sonucunda okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak adalet saraylarının kullanımında birtakım sorunlar yaşanabileceği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda adalet sarayı okul dışı öğrenme ve öğretim ortamı olarak kullanılmadan önce süreç etkili bir şekilde planlanmalıdır. Okul dışı öğrenme ve öğretim ortamlarından yararlanma aşamasında ise yaşanabilecek sorunların daha ayrıntılı bir şekilde belirlenmesi veya farklı okul dışı öğrenme veya öğretim ortamlarına genellenmesi için çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akcan, S. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı çevre eğitimi unsurları (Bilecik ili örneği)* (Tez no. 263488) [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Akkuş, A. & Meydan, A. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi ve coğrafi mekan uygulamalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(13), 14-30.
- Aslan, A. (2019, Kasım 1-3). *Okul dışı öğrenme ortamları faaliyetleri: Trabzon ili örneği* [Tam metin bildiri]. 1.Uluslararası İnfomal Öğrenme Kongresi, Türkiye.
- Bacanlı, H. (2019). *Eğitim psikolojisi* (26.baskı). Pegem Akademi.
- Bloor, M., & Wood, F. (2006). *Keyword in qualitative methods: A vocabulary of research concepts*. Sage.
- Braund, M., & Reiss, M. (2006). Towards a more authentic science curriculum: The contribution of out-of-school learning. *International Journal of Science Education*, 28(12), 1373-1388. <https://doi.org/10.1080/09500690500498419>
- Coll, S. D., & Coll, R. K. (2018). Using blended learning and out-of-school visits: Pedagogies for effective science teaching in the twenty-first century. *Research in Science & Technological Education*, 36(2), 185-204. <https://doi.org/10.1080/02635143.2017.1393658>
- Coşkun Keskin, S. & Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 95-115.
- Cors, R., Müller, A., Robin, N., & Kunz, P. (2017). Toward a more comprehensive framework for investigating novelty at out-of-school learning places for science and technology learning. *Progress in Science Education*, 1(1), 1-19. <https://doi.org/10.25321/prise.2018.521>
- Çengelci, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı öğrenmeye ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1823-1841. <https://doi.org/10.12738/estp.2013.3.1410>
- Çepni, O. & Aydın, F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf dışı okul ortamlarına ilişkin görüşleri. *International Journal of Social Science*, 39, 317-335. <https://doi.org/10.9761/JASSS3061>
- Çetin, T., Kuş, Z. & Karatekin, K. (2010). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi-gözlem yöntemine ilişkin görüşleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 158-180.
- Çelik, A. (2019). Gezi yönteminin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akademik başarılarına etkisinin ve gezi yazısı yazma deneyimlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 395-413. <https://doi.org/10.29299/kefad.2018.20.01.013>
- Dal, S. & Tatar, N. (2017). Temel kavramlar. S. Dal & M. Köse (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* içinde (ss. 1-45). Anı.
- Demirel, İ. N. (2019). Kültür, uygarlık, sanat, müze. S. Buyurgan (Ed.), *Müzedeki eğitim öğrenme ortamı olarak müzeler* içinde (ss. 7-28). Pegem Akademi.
- Doğan, M. (2008). *Büyük Türkçe sözlük* (4. baskı). Pımar.
- Egüz, Ş. & Kesten, A. (2012). Sosyal bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi: Samsun ili örneği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 81-103.
- Ergun, M. & Omca Çobanoğlu, E. (2017). Okul dışı öğrenme. S. Dal & M. Köse (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* içinde (ss. 327-375). Anı.
- Esbach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: Formal, non-formal, and informal education. *Journal of Science Education and Technology*, 16(2), 171-190. <https://doi.org/10.1007/s10956-006-9027-1>
- Filiz, N. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımı* (Tez no. 279840) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Gu, X., & Xu, H. (2019). Missing piece in understanding student learning: Out-of-school computer use. *Journal of Educational Computing Research*, 57(2) 320–342. <https://doi.org/10.1177/0735633118755494>
- Gül, O. K. & Yorulmaz, E. (2016). Sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı çevrelerin kullanımı: Yatılı Çorum arkeoloji müzesinde bir gün. *Zeitschrift für die Welt der Türken (ZfWT)*, 8(3), 193-216.
- Güleç, S. & Alkış, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 63-78.
- Güneş, F. (2014). Tanım ve kavramlar. F. Güneş (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* içinde (ss. 1-22). Pegem Akademi.
- Henriksson, A. C. (2018). Primary school teachers' perceptions of out of school learning within science education. *LUMAT: International Journal on Math, Science and Technology Education*, 6(2), 9–26. <https://doi.org/10.31129/LUMAT.6.2.313>
- Kamçı, S. (2015). *Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Tez no. 415918) [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kanadlı, S. (2019). Öğretim teknikleri. T. Yanpar Yelken (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* içinde (5. baskı, ss. 257-310). Anı.

- Karakaş Özür, N. & Şahin, S. (2017). Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 324-347. <https://doi.org/10.29299/kefad.2017.18.3.018>
- Kartal, A. & Şeyihoğlu, A. (2020). Öğrenci bakış açısıyla sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ortamları bağlamında “müzeler”. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 128-146. <https://doi.org/10.30855/gjes.2020.06.01.008>
- Kısa, Y. (2012). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi: Afyonkarahisar müzeleri* (Tez no. 314221) [Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Kocayörük, E. & Çelik, B. (2018). Öğrenme. N. Aral ve T. Duman (Ed.), *Eğitim psikolojisi* içinde (2. baskı, ss. 269-291). Pegem Akademi.
- Laçın Şimşek, C. (2011). Okul dışı öğrenme ortamları ve fen eğitimi. C. Laçın Şimşek (Ed.), *Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları* içinde (ss. 1-23). Pegem Akademi.
- Malkoç, S. & Kaya, E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanımı. *İlköğretim Online*, 14(3), 1079-1095. <https://doi.org/10.17051/io.2015.40410>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara.
- Mirzeoğlu, A. D. & Özcan, G. (2019). Sınıf içi ve sınıf dışı öğretim teknikleri. S. Çelenk (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri* içinde (3. baskı, ss. 162-205). Pegem Akademi.
- Morag, O., & Tal, T. (2012). Assessing learning in the outdoors with the field trip in natural environments (fine) framework. *International Journal of Science Education*, 34(5), 745-777. <https://doi.org/10.1080/09500693.2011.599046>
- Mutlu, G. & Şimşek, İ. (2019, Ekim 4-6). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları üzerine bir meta analiz çalışması* [Tam metin bildiri]. 1. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Türkiye.
- Ocak, M. A. (2015). Tanımlar ve temel bilgiler. M. A. Ocak (Ed.), *Öğretim tasarımı kuramlar, modeller ve uygulamalar* (2. baskı) içinde (ss. 1-30). Anı.
- Öner, G. & Öztürk, M. (2019). Okul dışı öğrenme ve öğretim mekanları olarak bilim merkezleri: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(Özel Sayı), 1-27. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.555135>
- Öztürk, A. (2019). *Okul dışı öğrenmeye ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri* (Tez no. 588793) [Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Panskyi, T., Rowinska, Z., & Biedron, S. (2019). Out-of-school assistance in the teaching of visual creative programming in the game-based environment—case study: Poland. *Thinking Skills and Creativity*, 34, 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2019.100593>
- Power, S., Taylor, C., Rees, G., & Jones, K. (2009). Out-of-school learning: Variations in provision and participation in secondary schools. *Research Papers in Education*, 24(4), 439-460. <https://doi.org/10.1080/02671520802584095>
- Püsküllüoğlu, A. (2007). *Türkçe sözlük* (7. baskı). Can.
- Selanik Ay, T. & Kurtdede Fidan, N. (2014). Öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler dersinde müzelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(48), 69-89. <https://doi.org/10.17755/esosder.39452>
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya* (27. baskı). Anı.
- Seyhan, A. (2020). Öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin etkililiği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(3), 27-51.
- Şen, A. İ. (2019). Okul dışı öğrenme nedir? A. İ. Şen (Ed.), *Okul dışı öğrenme ortamları* içinde (ss. 2-20). Pegem Akademi.
- Şeyihoğlu, A. & Uzunöz, A. (2012). Örnekleri ile okul dışı eğitim faaliyetleri. A. Uzunöz, A. Şeyihoğlu, Y. Akbaş & E. Gençtürk (Ed.), *Doğa eğitimi ders dışı öğretim faaliyetlerine örnek* içinde (ss. 1-10). Anı.
- Şimşek, A. & Kaymakçı, S. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminin amacı ve kapsamı. A. Şimşek & S. Kaymakçı (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler eğitimi* içinde (ss. 1-13). Pegem Akademi.
- Topçu, E. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları: Öğretmen adayları ile fenomenolojik çalışma. *International Education Studies*, 10(7), 1-27.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük* (10. baskı). Türk Tarih Kurumu.
- Ulusoy, A. (2015). Eğitim-öğrenme ilişkisi ve temel kavramlar. A. Ulusoy (Ed.), *Gelişim ve öğrenme psikolojisi* içinde (8. baskı, ss. 139-150). Anı.
- URL-1. *Okulum Eskişehir okul dışı öğrenme ortamları kılavuz kitabı*. <https://eskisehir.meb.gov.tr/dosyalar/loaded/eskisehirokuldisiogrenme.pdf> sayfasında 13.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- URL-2. http://vizenamikkemalortaokulu.meb.k12.tr/icerikler/okul-disi-ogrenme-ortamlari-sosyal-bilgiler_8670838.html sayfasından 13.08.2020 tarihinde erişilmiştir.

- Üztemur, S., Dinç, E. & Acun, İ. (2018). Müzeler ve tarihi mekânlarda uygulanan etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin sosyal bilgilere özgü becerilerinin geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 294-324. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.349442>
- Yarar Kaptan, S. & Beldağ, A. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenmeye ilişkin farkındalıklarının değerlendirilmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(30), 347-366. <https://doi.org/10.29329/mjer.2019.218.20>
- Yeşilbursa, C. C. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımı. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 23(23), 209-222.
- Yılmaz, K. & Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 3(9), 21- 39.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmenliği öğretmen yetiştirme lisans programı*. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sosyal_Bilgileri_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf sayfasından 13.08.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Zayimoğlu Öztürk, F. (2014). Sosyal bilgiler dersinde arkeolojik kazı çalışması ve müze gezisi. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi (ATED)*, 4(1), 12-26.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Teaching involves content, concepts, practices, objectives, principles, tools, equipment, materials, and general and fields specific teaching methods related to a certain discipline and covers the teaching of all fields and courses in school as well as the teaching of a field or course. Teaching activities are not limited only to school walls but also cover non-classroom activities such as sightseeing, observation, interviewing, exhibitions, and homework (Kanadlı, 2019, p. 283). Considering the history of out-of-school learning, although there were also out-of-school teaching practices before the 19th century, modern out-of-school learning and teaching practices become systematic in the late 19th century and the early 20th century (Şimşek & Kaymakçı, 2015, p. 5).

Out-of-school learning environments have recently been treated as informal education environments in Turkey to convey information to learners as well as provide them with learning experiences to foster their curiosity and interest (Dal & Tatar, 2017, pp. 32-33). Out-of-school learning incorporates all activities performed outside the four-wall classroom. Many areas such as schoolyards, playgrounds, and hospitals are among out-of-school learning environments (Şen, 2019, p. 6).

One of the venues for out-of-school learning environments is courthouses included in various institutions and organizations (Aslan, 2019, p.40). The courthouse is defined as the large building with courts (Türk Dil Kurumu [Turkish Language Society], 1994, p. 9). In this study, it was found more appropriate to use the concept of courthouse, as the environment dimension of out-of-school learning and teaching is emphasized.

2. METHOD

The study used a qualitative phenomenological research design. In this context, the study examined in detail preservice social studies teachers' views on the use of courthouses as an out-of-school learning and teaching environment for social studies classes. The sample consisted of 33 preservice social studies teachers (20 female and 13 male) selected using purposive sampling, who had previously experienced an exemplary process in a courthouse as a learning and teaching environment and completed the courses "*Basics of Social Studies*" and "*Social Studies Curricula*". The data were collected using a view form and analyzed using content analysis.

3. FINDINGS, DISCUSSION, RESULTS AND RECOMMENDATION

The preservice social studies teachers suggested that the following places can be used as out-of-school learning and teaching environments in social studies classes: museums, historical sites, and cultural sites in the category of historical and cultural environments; nature, natural sites, and forests in the category of natural environments; courthouses, police departments, and libraries in the category of various institutions and organizations; and monuments, martyrs' cemeteries, and cemeteries in the category of spiritual environments. Most of the participants did not visit any out-of-school learning and teaching environment in the context of social studies classes while they were in primary or secondary school.

The preservice social studies teachers held the view that courthouses can be used as a teaching and learning environment in social studies classes to teach topics such as the legislative, executive, and judiciary, citizenship, legal literacy, justice, and equality. They also stated that courthouses could help teach various concepts and/or values (e.g., legislative, executive, judiciary, right, justice, independence, democracy, witness, defendant, case, and trial) in the context of social studies classes and the use of courthouses facilitates the retention of knowledge; however, variety of problems may occur before and during the use of courthouses. All the participants reported that they could use courthouses as a learning and teaching environment in their classes.

According to the analysis results, the preservice social studies teachers mostly suggested that museums and historical and cultural sites can be used as an out-of-school learning and teaching environment in social studies classes. Considering preservice social studies teachers' previous experience of visiting an out-of-school learning environment, most of them did not visit any out-of-school learning and teaching environment as part of the social studies course.

The preservice social studies teachers stated that courthouses could be used as both a learning and teaching environment to convey content such as justice, legal literacy, legislative, executive, judiciary, and citizenship.

Process experiences in school or out-of-classroom environments help students learn more, making learning more permanent (Mirzeoğlu & Özcan, 2019, p. 198). The preservice social studies teachers also held the view that the use of courthouses as an out-of-school learning and teaching environment for social studies classes facilitates the retention of knowledge and contributes to learning by doing and living.

In the context of education and training activities, teachers have important duties in organizing out-of-school activities. When teachers organize out-of-school activities, the process should be treated as three separate phases. They include work performed before, during, and after the activity. Teachers should follow both educational and bureaucratic procedures (Ergun & Omca-Çobanoğlu, 2017, p. 330). Some schools or groups of students may have some difficulties in visiting out-of-school learning environments (Power et al., 2009, p. 440). According to Şen (2019, p. 19), difficulties that may be encountered during out-of-school learning include disorder arising from the high number of students, transportation fees, and effort and time required for preparation. Similarly, the present study concluded that the preservice social studies teachers held the view that there may be some problems before or during the use of courthouses as an out-of-school learning and teaching environment for social studies classes. These problems include obtaining permission from the relevant institution, school or parents and managing transportation before the out-of-school learning activity and difficult process management and failure to grasp the significance of the place during the out-of-school learning activity.

Finally, the preservice social studies teachers reported that concepts or values such as the legislative, executive, judiciary, right, justice, independence, democracy, witness, defendant, case, and trial can be learned during visits to courthouses as an out-of-school learning environment. In line with their experiences and opinions, the participants stated that they could use courthouses as an out-of-school learning and teaching environment when they enter the teaching profession after graduation.

In line with the experience gained during the research process, the following recommendations may be offered. Process experiences might be investigated using different out-of-school learning and teaching environments for the social studies course. Further research could examine the effect of out-of-school learning and teaching environments on academic achievement or attitudes using experimental designs.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Araştırmacının çalışmaya katkı oranı %100'dür.

DESTEK ve TEŞEKKÜR BEYANI

Araştırmada uygulama sürecinin gerçekleştirildiği adalet sarayı ortamının kullanılmasına katkıda bulunanlara desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Artvin Çoruh Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 24.06.2020

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E.5861